

D O Ğ U T Ü R K İ S T A N ' D A E Ğ İ T İ M

Medeniyetin beşiği, Türklerin anayurdu olan Doğu Türkistan tarihte kurulan Türk devletlerinin ilim ve kültür merkezi olmuş, yetiştirdiği eşsiz ilim adamlarıyla dünya medeniyetine Türk ve İslam sentezine ışık tutmuştur. Doğu Türkistan Türklüğünün İslamiyetten önce ve İslamiyetten sonraki devirlerde eğitim ve kültür durumlarının çok yüksek olduğu ilmi araştırmalara dayanan bir gerçektir. Karahanlılar devletinin merkezi olan tarihi Kaşgar şehri 840-1212 tarihleri arasında yalnız Doğu Türkistan Türklerinin değil Türklük ve İslam aleminde önemli kültür ve eğitim merkezlerinden biri olarak kabul edilirdi. Komşu ülkelerden tahsil için çok sayıda öğrenciler Kaşgar'a gelirlerdi. Zamanın Üniversiteleri olan bu eğitim merkezlerinden bazıları şunlardır. Hanlık medresesi, Heytgah medresesi, Ordaaldı medresesi, Çarsu ve Meyvapazarı medreselerinde Ferabi, İbni Sinâ, Abdurahman Câmî ve Ali Şir Nevâî gibi doğunun yetiştirmiş olduğu büyük ilim adamlarının kitaplarıyla dini tedrisat görürlerdi. Ayrıca Kaşgar'daki Mes'udi kütüphanesinde Batı ve Doğunun yetiştirdiği âlimlerin kitapları veya bunların tercümeleri halkın hizmetine sunulmuştu.

Mehmet N. DOĞUTÜRK

Doğu Türkistan 2. Mançu-Çin istilasına girdikten sonra Çinliler 1876-1933 yılına kadar Çin diliyle öğretim yapan 1 Ortaokul, 1 Öğretmen okulu, 1 Hukuk mektebi ve 148 İlkokul açmış bunlardan Ortaokulda okuyan öğrenci sayısı 150, Öğretmen okulunda 22 ve İlkokulda okuyan öğrencilerin sayısı ise 6825 olup öğretmenlerin sayısında 251 idi.

1933 yılında Millî kurtuluş hareketlerinin akabinde kurulan Doğu Türkistan Cumhuriyet hükümetide eğitime çok önem vermiştir. Türkiye ve Mısır'a tahsil için öğrenciler yollamış ve çeşitli seviyelerde okullar açılmıştır. Bu deyirde mevcut okulların sayıları 530 İlkokul öğrenci sayısı 90333, 4 Ortaokul öğrenci sayısı 3200, 2 Lise öğrenci sayısı 1200, 3 Öğretmen okulu öğrenci sayısı 2400 ve 2 Yüksek okul öğrenci sayısı 1600 e yükselmiştir. Bundan başka 15950 mevcudu olan ve okuma yazma öğreten gece kursları da açılmıştır.

1936 yılında Doğu Türkistan'daki eğitim merkezlerinin sayısının 1980'i bulduğu ve bunlarda 129649 Türk öğrencilerinin okuduğu bilinmektedir.

Doğu Türkistan Türkleri Mançu-Çin (1876), Milliyetçi Çin (1911-1949) ve Kızıl Çin (1949) istilasına uğradıktan bu yana okullarda kendi tarihi, edebiyatı ve kültürüne ait tedrisat görmek imkanlarını bulamamış, kendi öz geçmişine ait bilgileri daha çok kulaktan dolma olarak öğrenmişlerdir. Öz geçmişinin okutulması yasak olmakla beraber eğitim kurumlarının gayesi her türlü baskı, terör ve zulüm ile gerçekleştiremediği utanç verici çinlileştirme emellerini yeni bir metotla Doğu Türkistan'ın öz sahibi olan müslüman Türk çocuklarını çinlileştirmek amacıyla Çin tarihini, edebiyatını ve kültürünü okutmak olmuştur. Fakat Doğu Türkistan Türklüğü Çinlilerin bu karanlık emellerine karşı koyarak çocuklarını özbenliğini saptırıcı eğitim kurumlarına vermekten kaçınmışlardır. Yine bunlara rağmen 1912-1918, 1931-1933 ve 1944-1949 yılları arasında Çin idaresinin zayıflamasından faydalanarak bazı modern millî eğitim merkezleri teşkil edilmişse de bir müddet sonra bunlar kapatılmış ve müteşebbisleri ağır cezalara çarptırılmıştır.

Kızıl Çin Hükümeti Doğu Türkistan'ın Sosyalizasyonunu bahane ederek, fakat hakikatte memleketin çinlileştirilmesini sağlamak için halkın, bilhassa gençliğin komünist eğitimini ele almış bu alanda büyük kampanya açmıştır. 1960 yılında çincenin Doğu Türkistan'da resmi devlet dili olarak kabul edilmesiyle komünist eğitime verilen ehemiyet arttırılmıştır. Çin hükümeti aynı maksatla yeni okullar açmış, tahsil için haş haşalı propagandalar yapmıştır. Kızıl Çin'in 1949 yılındaki işgaline kadar bütün Doğu Türkistan'daki okulların sayısı 2796 öğrenci sayısı da ancak 222185 idi. Bunlardan beşi Ortaokul olup öğrenci sayısı 1242, bir Üniversite öğrenci sayısı 300 ve birde Sanat Okulu öğrenci sayısı 53 idi. İşgalden sonra yalnız 1963 yılında Doğu Türkistan'da 210.000 öğrenci ilk, orta ve yüksek okullara kaydolmuştur. Resmi Çin kaynaklarının açıklamalarına göre halen Doğu Türkistan'da fiilen öğrenim yapan ilk, orta ve yüksek okulların sayısı 4000, öğrenci sayısı ise 970.000 dir. Üniversitelerin sayısı 9 u, liselerin sayısı da 1000'i bulmuştur. Bundan başka binlerce Doğu Türkistanlı öğrenci, Pekin, Tiençin ve lencov gibi büyük çin şehirlerinde tahsil görmektedirler. (1)

Kızıl Çinliler her ne kadar dünyanın gözünü boyamak için böyle mubalağalı rakamlarla Doğu Türkistan Türklüğünün eğitimine önem verdikleri imajini yaratmak istiyorlarsada bu gerçek dışı beyan ve rakamlardır. Kızıl çinliler 1949 yılında Doğu Türkistan'ı işgal ettikten sonra halkın ilgisini çekmek ve hoş görünmek dolayısıyla gerçek yüzlerini bir müddet olsa da gizlemek için başta Ürümçi, Kaşgar ve Kulca gibi büyük şehir ve merkezlerde bazı okullar açmışlar ve mevcut okullar geliştirmiştir. Türk çocuklarından bir kısmı çinin bazı üniversitelerine okumak için gönderilmişlerdir. Okullar eğitimden çok Kızıl Çin Komünistlerinin Doğu Türkistan'daki işgallerine yerli yardımcılar yetiştirmek ve yeni rejimin yerleşmesini sağlamak için açılmıştır. Bu gelişmelerde Doğu Türkistan'da 1958 yılına kadar yönetimde ağırlığı olan yerli Türk Komünist yöneticilerin rolü olduğu unutulmamalıdır.

Bu durum 1958 yılındaki büyük temizlik kampanyasına kadar sürdü. Bu kampanya amacına ulaştı. Yerli komünistler yönetimden özellikle milli eğitimden tamamen uzaklaştırıldı. 1960 baharında Çin Komünist Partisinin bir genelgesi ile Orta Okullarda okuyan Türk çocuklarının yarısından fazlası okullarından alınarak Komünlere çalışmak için gönderildiler. Bunların yerlerine çinden getirilen çinli göçmenlerin çocukları yerleştirildi. Çin'e yüksek öğrenim için gönderilen Türk öğrenciler de peyder pey geri çağırıldılar. (2)

1965 yılının sonlarında başlatılan kültür ihtilali bahane edilerek Doğu Türkistan'daki mevcut bütün öğretim kurumları tamamen kapatıldı. Türk öğrencileri TARIM KOMÜNLERİNE üretime katılmaları bahanesi ile tamamen uzaklaştırıldılar. Bugün işgalci Kızıl Çin yönetimi Doğu Türkistan Türklüğünü assimile etmek için sistemli bir şekilde çalışmaktadırlar. Bu çalışmalarının en önemlisi halefleri Çan Kay Şek çinin uyguladığı Türkleri okutmama ve cahil bıraktırma yöntemidir.

Fakat Doğu Türkistan Türklüğü bütün bunlara rağmen benliğini yitirmeyecek ve esaret zincirlerini ergeç kıracaktır; 1962 ve 1975 yıllarındaki milli ayaklanmalar bunların en açık delilidir.

(1) Türk Dünyası El Kitabı Doğu Türkistan Maddesi Sayfa 1245

(2) Çinden Gelen Adam Milliyet Gazetesi 27 Aralık 1976

BATI TÜRKİSTAN'DA MÜLTECİ OLARAK YAŞAMAKTA OLAN BİR UYGUR
TÜRKÜNÜN A.B.D.CUMHURBAŞKANI JIMMY CARTER'E YAZDIĞI MEKTUP

Doğu Türkistan'dan Sovyetler Birliğine iltica etmek mecburiyetinde kalan bir Uygur Türk'ü Birleşik Amerika'nın Washington post gazetesinde yayınlanmak üzere Başkan Jimmy Carter'e 21.7.1978 tarihli bir müracaatname göndermiştir. Washington post gazetesini Yusuf Açun Kaşgari adlı bir Uygur Türk'ünün A.B.D.Başkanı Jimmy Carter'e yazmış olduğu bu müracaatnamesini bu güne kadar bilinmeyen sebeplerden yayınlamamıştır. Bunun üzerine Yusuf Açun Kaşgari dış ülkelerde yaşamakta olan Uygur Türklerine müracaat ederek adı geçen yazının Türk gazetelerinde yayınlanmasını istemiştir.

12 Şubat 1979 tarihli Bayrak Gazetesinde yayınlanan bu yazıyı aynen yayınlıyoruz.

Sayın Başkan,

Size hitaben yazmış olduğum bu yazıyı Washington Post Gazetesinde yayınlanmak üzere gönderiyorum.

Başkanlık vazifesini devir aldığınız günden beri insan haklarını savunmak için başlatmış olduğunuz mücadeleyi duyarak pek çok memnun olmaktadır. Hatta yakında söylemiş olduğunuz nutukların birinde "Amerikan halkının 200 sene den beri insan haklarını savunmak için mücadele ede geldiğini" beyan ettiniz. İnsan haklarını savunmak için başlatmış olduğunuz mücadelenin ilelebet devam etmesi en büyük temennimizdir. Bu konunun sizden sonra Başkanlık mevkiine oturanlar tarafından da ele alınması insanlık alemi için son derece faydalı olacaktır. Sayın Başkan, Başkanlık vazifesini devir aldığınız günden beri insan haklarını savunmak için yürütmekte olduğunuz mücadeleyi bütün kalbimle takdir etmekte beraber bunun tek tarafı olarak yürütülmekte olduğu kanaatindeyim. Hal böyle iken bugün dünyada insan haklarını hunharca ayak altı etmekte olan birçok memleket vardır. Bunların başında Çin Halk Cumhuriyeti gelir. Maoocuların Çin'de iktidarı ellerine aldıktan sonra kendi halkı ve azınlık milletlere karşı yürütmüş olduğu gayrı insanı siyaseti tarif etmek mümkün değildir. Hele Maoocuların bugün dünyada Sinkiang Uygur Otonom Bölgesi olarak bilinen Doğu Türkistan'da yürütmüş olduğu haksız, zulüm, işkence ve katliam siyasetini anlatmak için ne kadar kalem dayanır. Çinlilerin Doğu Türkistan halkına karşı yürütmüş olduğu gayrı insanı siyasetle ilgili olarak dış basında bir hayli yazılar çıktı. Bunlardan haberdar olmanız gerekirdi. Ama bütün bunlara rağmen Çin Halk Cumhuriyeti'ndeki insan hakları meselesiyle ilgili olarak bugüne kadar bir tek söz da hi etmediniz. Bundan da anlaşılacağı gibi insan haklarını savunmak için yürütmekte olduğunuz siyaset sadece belirli memleketleri hedef almakta ve tek taraf olarak devam ettirilmiştir.

Arzu ederseniz Mao rejiminin Doğu Türkistan'da yürütmüş olduğu kanlı siyaseti bizzat müşahede eden biri olarak bu hususta size biraz bilgi vereyim.

KOMÜNİST ÇİN YÖNETİMİ DOĞU TÜRKİSTAN'DA NELER YAPTI?

Maocular, Doğu Türkistan'ı tamamen istila ettikten sonra "inkilâp aleyhtarı unsurları cezalandırma" kampanyasını başlattı. 1950-1951 seneleri arasında devam ettirilen bu kampanya sırasında 200.000 günahsız Doğu Türkistanlı tamamen yok edildi.

Bir taraftan bu kampanya devam ettirilirken Mao rejimi Doğu Türkistan halkını üç kısma ayırdı. Buna "halkı işe ile temizleme" adı verildi. Bu kampanyaya göre bir grup halk yarım tok, ikinci grup halk yarım aç, üçüncü grup halk ise açlığa terk edildi. Meselâ üçüncü gruba dahil olan Bay nahiyesinden 8000 kişi, Kaşgar'ın Feyzabat nahiyesinden 30.000 kişi, 1959 senesinde açlıktan ölmüşlerdir. Halbuki, bunları besliyecek imkânlar vardı. Komünist yönetim bu siyaseti halen devam ettirmektedir.

Komünist yöneticiler Doğu Türkistan halkını türlü bahanelerle tutuklamakta, aylarca sorgusuz sualsiz karanlık hücrelere kapatmakta, mahkeme huzuruna çıkarmamakta, çıkarsada kendisini müdafaa imkanı vermemekte, müebbet hapis veya ölüm cezası vermekte, bundan da kimsenin haberi olmamaktadır.

Bugün dünyada Doğu Türkistan halkı kadar eften püften bahanelerle yok edilmekte olan başka bir millet yoktur. Bu hususta size birkaç misal vereyim;

MAO PUTU ÖNÜNDE EĞİLMEYEN CEZALANDIRILIR

Doğu Türkistan'ın Hoten şehrindeki mekteplerin öğretmenlerinden biri başında çıkan yazılara dayanarak talebelerine atom bombasının tehlikelerini anlatır. Bunu duyan yöneticiler, "Sen talebeleri korkutmak için ders vermişsin, halbuki talebelerine atom bombasından korkulmaması hususunda telkinde bulunman, Amerika'nın kâğıt arslan olduğunu anlatman lazımdı" diye 1953 senesinde tutuklayarak beş sene hapis cezasına mahkûm etmiştir.

1968 senesinde gözleri iyi görmeyen yaşlı bir Doğu Türkistanlı rüzgar-dan yere düşmüş olan Mao'nun resmine görmeden basmıştır. Bunu gören bir Maocu "sen nasıl olur da dahimizin resmini çiğnersin" diye adamı döver. Mahkeme de bu zata 3 sene mahkûmiyet cezası verir.

Sayın Başkan, yukarıda vermiş olduğum misaller denizde bir katre dahi teşkil etmez. Maocuların Doğu Türkistan'da yürütmüş olduğu gayri insanî siyaseti anlatılabilmek için ciltler dolusu kitap yazmak gerekir. Burada şu hususu bil-hassa belirtmek isterim ki, Maocular bu kanlı siyaseti sadece Doğu Türkistan halkına değil aynı zamanda Tibet ve Moğul halkına karşı da yürütmektedir.

İNSAN HAKLARINI SAVUNMAK İSTİYORSANIZ...

Eğer siz insan haklarını adilâne şekilde yürütmek istiyorsanız dikkatinizi başkalarına değil, Çin faşistlerine teksif etmeniz gerekir. Değil bugün a-zınlık milletlerin, hatta kendi milletini dahi insanca yaşamasını istemeyen ko-münist yönetimin gayri insanî siyasetine karşı çıkmadan dünyada insan hakları-nı savunmak kabil değildir.

.....%.....

BİRLİKTEN HABERLER

TÜRKİSTAN BİBLİYOGRAFYASININ 2.BASKISI YAPILDI

Doğu Türkistanlı Mücahit ve araştırmacı A.Şekür TURAN Beğ'in derleyip yayına hazırladığı "TÜRKİSTAN BİBLİYOGRAFYASI" adlı eserin 2.baskısı Yaş Türkistan yayınlarının 25.kitabı olarak çıktı.Yaş Türkistan yayınlarının hayatta kalan temsilcisi Sayın Prof.Dr.Tahir ÇAĞATAY Beğ'in ön sözünü yazdığı Bibliyografyada Türkistan hakkında yazılan ve Türkiye kütüphanelerinde mevcut 221 eserin künyesi ve bunların kısa tanıtımı verilmektedir.

Bilindiği gibi "TÜRKİSTAN BİBLİYOGRAFYASI" ilk defa 1972 yılında yayınlanmıştı.

2.baskısı ilaveli ve genişletilmiş olarak hazırlanmış olup muhteva yönünden daha geniş tutulmuştur.

Bibliyografya Türkistan hakkında araştırma yapmak isteyenler için büyük kolaylıklar sağlamaktadır.

Parasız dağıtmakta olan bu eserden edinmek isteyenler(A.Şekür Turan Gülseren Sokağı NO 13/6 Maltepe-Ankara)adresine baş vurabilirler.

Birlik Sayın A.Şekür Turan Beği bu verimli çalışmasından dolayı candan kutlar,minnet ve şükranlarını sunar.

A.B.D.KONGRESİ HÜRRIYET RADYOSU UYGURCA YAYINLARININ YENİDEN BAŞLATILMASI İÇİN HAREKETE GEÇTİ:

Hürriyet Radyosu uygurca yayınların süresiz durdurulması ve uygur Redaksiyonunun kapatılması üzerine Harekete geçen Doğu Türkistan Göçmenler Derneği Başkanı Sayın İsa Yusuf Alptekin beğ'in oğlu Erkin Alptekin^{bu}olumsuz karardan vazgeçilmesi ve uygurca yayınlarının yeniden başlatılması konusunda Newyork ve Washington da A.B.D temsilciler meclisi ve senatosu nezdinde temaslarda bulunmuştur.Bu temaslarda A.B.D temsilciler meclisi üyesi Jhon Murphy'nin kongrenin etkin kişilerine ve Dış ilişkiler Komisyonu üyelerine birer mektup göndermesini sağlamıştır.

Temsilciler meclisi Dış ilişkiler Komitesi Başkanı Clement Jabloski J.Murphy'nin mektubuna verdiği cevapta Konunun ciddi olduğu yolundaki görüşlere katıldığını ve konuya ciddiyetle eğileceğini bildirmiştir.

MİLLİYETÇİ BASINA UYGURCA YAYINLARININ DURDURULMASI İLE İLGİLİ HABER VE YORUMLAR GENİŞ YER VERDİ.

Hürriyet Radyosu uygurca yayınlarının Süresiz olarak durdurulması ve uygur Redaksiyonunun Kapatılması ile ilgili Haber ve yorumlara Milliyetçi Basın geniş şekilde yer verdi.Konu ile ilgili olarak tercüman gazetesi fıkra yazarları Sayın Ahmet Kabaklı ve Ergün göze tercüman Gazetesi Avrupa Baskısı fıkra yazarı Sayın Altan Deliorman Bayrak Gazetesi fıkra yazarı Sayın Abdullah yaman Ortadoğu Gazetesi fıkra yazarı Sayın Cavit Ersen fıkralarında konu ile ilgili geniş açıklamalarda bulundular.

Ayrıca "Batı Trakya" Dergisi Hürriyet Radyosu uygur redaksiyonunun kapatılması ile ilgili olarak Birliğimizce yayınlanan Muhtıraya geniş şekilde yer miştir.

Birlik Türk Basınına bu içten alaka ve kadirşinaslığından ötürü şükranlarını sunar.

HÜRRIYET RADYOSU UYGUR REDAKSİYONUNUN KAPATILMASI İLE İLGİLİ TEPKİLER DEVAM EDİYOR.

Hürriyet Radyosu uygur Redaksiyonun kapatılması ve uygurca yayınlarına son verilmesine Doğu Türkistanlılar tarafından gösterilen tepkiler devam etmektedir.

Batı Almanyada ikamet etmekte olan Doğu Türkistanlı Yurttaşlarımız Abdulhamit Nezerbağ, Kemalettin Batur ve Abdulcelil Aydın başlı birliğimize gönderdiği mektuplarla Hürriyet Radyosunun bu olumsuz ve anlaşılmasız tutumunu protesto etmişlerdir. Ayrıca Kemalettin Batur başlı bu konuda birliğimiz tarafından neşredilip dağıtılan Muhtıraları Almanca'ya tercüme ederek A. Hamit Nazarbağ ile birlikte Alman basınına, Sosyal kuruluşlara ve Siyasi Parti merkezlerine göndererek bu konuda Alman Kamuoyunu Aydınlatmışlar ve onların ilgi ve yardımını talep etmişlerdir.

A. Celil Aydın başlı ise; Doğu Türkistan kurtuluş mücadelesinin böylece matıs kararlarından etkilenmeyeceğini bu kararların bizim için iyi bir ders olması gerektiğini daha etkin şekilde mücadeleye devam edilmesini istemiştir.

İskenderundan Birliğimiz üyesi Sayın Sıdika Keskiner Hürriyet Radyosu uygur Redaksiyonun kapatılması ve uygurca yayınlarına son verilmesi ile ilgili olarak birliğimize bir Mektup göndermiştir. Bu konuda görüşlerini bildirmiş insan haklarına aykırı bu durumu protesto etmiştir.

DOĞU TÜRKİSTAN'DA İŞGALCI ÇİN YÖNETİMİ TARAFINDAN KAPATILAN CAMİLER YENİDEN AÇILDIĞI SÖYLENİYOR

Kızıl Çin'in yeni Diktatörlerince Liberalleşme hareketinden sonra Doğu Türkistan'daki bazı camilerin açıldığına dair basında haberler yer almıştır.

Bilindiği gibi işgalci Çin yönetimi 1958 yılından beri camileri kapatmış her şehirde tarihi değere haiz bir iki cami dışında diğerlerini sinema toplantı salonu ve komün yemekhanesi olarak amaç dışı işlerde kullanmıştır. Bir kısmını ise yıkmışlardır.

İşgalci Kızıl Çin Faşistleri zaman zaman dış dünyadaki dalkavuk ve kuyruklarına malzeme hazırlamak için bu tür yalan haberler vermektedir. Bu tür göz boyayıcı yalan haberlere akli selim ve gerçekçi bir kimsenin inanmayacağı açıktır.

20 Milyon Doğu Türkistan Türku'nün Kurtuluş savaşı ergeç zafere ulaşacak. Tarım boyları ve altaylarda Ezan-i muhemmedi yine yankılamaya devam edecektir.

CEMİYET HABERLERİ

Doğu Türkistan'ın Kaşgar şehri eşraf ailesine mensup hacı Nusettin hakkın rahmetine kavuşmuştur.

Kaderli Ailesine başsağlığı diler acılarını paylaşırız

Birliğimiz yönetim kurulu yedek üyesi ve faal arkadaşımız Abdul Hekim Selçuk 15 Nisan günü Türkistan geleneklerine uygun olarak yapılan bir düğünle evlenmiştir.

Değerli kardeşimizi candan kutlar genç evlilere ömür boyu mutluluklar dileriz.